

Modul / PÁN SILLABUSÍ
Túrkiy tiller fakulteti
60111500 – Ana tili hám ádebiyatı (qaraqalpaq tili hám ádebiyatı)

Pán ataması:	Házirgi qaraqalpaq ádebiy tili (Sintaksis)
Pán túri:	Májbúriy pán
Pán kodı:	HQQATM308
Jıl:	3
Semestr:	5-6
Tálim forması:	Kúndizgi
Sabaq forması hám semestrge ajratılǵan saatlar:	240
Lekciya	30+30
Ámeliy	30+30
Laboratoriyalıq jumıs	
Seminar	
Óz betinshe jumıs	60+60
Kredit muǵdarı:	8
Bahalaw forması:	Imtixan
Kurs tili:	Qaraqalpaq

Pán maqseti (PM)	
PM1	Házirgi qaraqalpaq ádebiy tili pániniń maqseti – studentlerdi til norması máselelerine, ádebiy til hám milliy til, ádebiy til hám dialektler, ádebiy til hám jargon-argolar, ádebiy til hám funkcional stillerdiń bir-birine baylanıslı bolǵan teoriyalıq bilimler menen qurallandıruw, sol bilimlerge tayanǵan jaǵdayda házirgi qaraqalpaq tiliniń strukturalıq, mazmunlıq hám wazıypalıq ózgeshelikleri, awızeki hám jazba formaları haqqında maǵlıwmat beriw.
Pándi ózlestiriw ushın zárúr bolǵan baslanǵısh bilimler	
1.	Sóz dizbegi
2.	Jay gáp
3.	Qospa gáp
4.	Irkilis belgileri

1. Bilim beriwdiń nátiyjeleri (BBN)	
BBN1	Sintaksisti oqıtıwda zamanagóy jantasıw hám innovacijalardı engiziw ushın zárúr bolatugin bilim hám kónlikpelerdi iyelewi kerek;
BBN2	Sabaqta zamanagóy bilimlendiriw qurallarınan paydalanıwı lazım;
BBN3	Zamanagóy talaplar tiykarında sabaqlardı nátiyjeli shólkemlestiriw boyınsha kónlikpege iye

	boladı;
BBN4	Bilimlendiriw tarawındaǵı innovaciyalıq iskerlik tiykarların ózlestiredi.
Kónlikpeler:	
BBN5	Ádebiy til – milliy tildiń joqarı basqıshı ekenligi, onı millet táǵdirindegi rolin jaqsı esley alıw; ádebiy til rawajlanıwın belgilewshi lingvistikalıq hám eksralingvistikalıq jaǵdaylar; til hám jazıwǵa baylanıslı nızamlar, párman hám qararlardan xabardar bolıwı; ámeliyattaǵı (kirillshe) hám jańa (latin) qaraqalpaq jazıwlarınıń ulıwma hám ózine tán jaǵdayları, olardıń hár ekewine tiyisli grafema tipleri hám imla qaǵıydaların ayıra alıw sıyaqlı teoriyalıq bilimlerde iye boladı.
BBN6	Studentler ádebiy tildiń dialekt hám sóylesimlerden jargon hám funkcionál stiller menen baylanıslı biliwi, qaraqalpaq tiliniń fonetikalıq-fonologiyalıq, leksika-semantikalıq hám grammatikalıq tarawları nelerden turatuǵınlıǵı, bunday shaqaplardıń ortasındaǵı baylanıslar, olardıń hár birindegi strukturalıq jaǵdaylardı tereń ańlay alıwı
BBN7	Oqıtıw mazmunına tiyisli maǵlıwmatlardı qayta islew, ulıwmalastırıw hám oqıwshılardıǵa jetkeriw kónlikpelerine iye boladı.
BBN8	Sintaksis sabaqlarında zamanagóy innovaciyalıq pedagogikalıq texnologiyalardı qollanǵan halda, sabaqlarda qoyılatuǵın zamanagóy talaplar tiykarında sabaqlardı shólkemlestiriw uqıplılıqlarına iye boladı, sonday-aq zamanagóy jantasıwlar hám innovaciyalardan kásiplik iskerliginde paydalana aladı.
BBN9	Sintaksis ilimin izertlewdegi jetiskenlikler, sózlik quramınıń bayıwında qollanıwı boyınsha izertlewlerden xabardar boladı.
BBN10	Studentlerge pán boyınsha ámeliy hám seminar sabaqlarında ózlestirilgen barlıq temalar boyınsha shınıǵıwlar islew, tallay alıw, seminar sabaqların shólkemlestiriw, olardıǵa baylanıslı juwmaqlardı keliw, til nızamlılıqların durıs anıqlay alıw sıyaqlı wazıypalardı úyrenedi.

Pán mazmunı	
V Semestr	
Sabaq forması: lekciya (LS)	
L1	Sintaksis hám onıń izertlew obyektini. Sintaksislik baylanıslar hám qatnaslar.
L2	Sóz dizbekleri
L3	Gáp – tiykarǵı sintaksislik birlik. Gáptiń mazmunı boyınsha túrleri. Jay gáptiń túrleri
L4	Gáp aǵzaları. Gáptiń bas aǵzaları
L5	Gáptiń ekinshi dárejeli aǵzaları
L6	Gáptiń ekinshi dárejeli aǵzaları
L7	Determinantlar.
L8	Gáp aǵzalarınıń orın tártibi
L9	Bir bas aǵzalı gápler.
L10	Sóz-gápler. Toliq hám tolıq emes gápler
L11	Gáp aǵzalarınıń aktual bóliniwi
L12	Qospalanǵan jay gápler. Birgelkili aǵzalı gápler
L13	Ayrımlanǵan aǵzalı gápler
L14	Feyil toplamlı gápler
L15	Qaratpa, kiris aǵzalı, kiritpe gápli jay gápler

Sabaqlardıń forması: ámeliy sabaqlar (ÁS)	
Á1	Sintaksislik baylanıslar hám qatnaslar.
Á2	Sóz dizbekleri
Á3	Sóz dizbekleri
Á4	Jay gáptiń túrleri
Á5	Gáp aǵzaları. Gáptiń bas aǵzaları

Á6	Gáptiń ekinshi dárejeli aǵzaları
Á7	Gáptiń ekinshi dárejeli aǵzaları
Á8	Gáp aǵzalarıń orın tártibi
Á9	Bir bas aǵzalı gápler.
Á10	Sóz-gápler
Á11	Qospalanǵan jay gápler.
Á12	Birgelkili aǵzalı gápler
Á13	Ayrımlanǵan aǵzalı gápler
S14	Feyil toplamlı gápler
S15	Qaratpa, kirisáǵzalı, kiritpe gápli jay gápler

Ózbetinshe jumıslar (ÓJ)

Seminar hám ámeliy sabaqlarǵa tayarlıq kóriw hám úy tapsırmaların orınlaw	10 saat
Mashqalalı máseleler (kazuıslar) dúziw	10 saat
Berilgen dereklerdi awdarmalaw	10 saat
Páńge baylanıslı assimentlerdi orınlaw	10 saat
Konferenciylarǵa tezis tayarlaw	10 saat
Berilgen tema boyınsha kurs jumısların tayarlaw	10 saat

Pán mazmunı VI Semestr

Sabaq forması: lekciya (LS)

L1	Qospa gápler. Dizbekli qospa gáp.
L2	Baǵınıńqılı qospa gápler hám olardıń túrleri
L3	Baslawısh, bayanlawısh, tolıqlawısh hám anıqlawısh baǵınıńqılı qospa gápler
L4	Pısıqlawısh baǵınıńqılı qospa gápler. Waqıt, orın, sın, salıstırmalı baǵınıńqılı qospa gápler.
L5	Muǵdar-dáreje, sebep, nátiyje, maqset, qarsılas, shárt baǵınıńqılı qospa gápler.
L6	Kóp baǵınıńqılı qospa gápler. Aralas qospa gápler
L7	Dánekersiz qospa gáptiń túrleri.
L8	Basqanıń gápi hám onıń beriliw usılları
L9	Tekst. Punktuaciya
L10	Puntuaciyanıń teoriyalıq tiykarları
L11	Qaraqalpaq tili irkilis belgileriniń quramı
L12	Gáptiń sońında qoyılatuǵın irkilis belgileri
L13	Gáp ishinde qoyılatuǵın irkilis belgileri
L14	Kiris, qaratpa, birgelkili, ayrımlanǵan aǵzalı gáplerdiń irkilis belgileri
L15	Basqa gápli konstrukciyanıń irkilis belgileri

Sabaqlardıń forması: ámeliy sabaqlar (ÁS)

Á1	Qospa gápler
Á2	Dizbekli qospa gáp.
Á3	Baǵınıńqılı qospa gápler hám olardıń túrleri
Á4	Baslawısh, bayanlawısh, tolıqlawısh hám anıqlawısh baǵınıńqılı qospa gápler
Á5	Pısıqlawısh baǵınıńqılı qospa gápler
Á6	Waqıt, orın, sın baǵınıńqılı qospa gápler
Á7	Nátiyje, maqset, shárt hám qarsılas baǵınıńqılı qospa gápler
Á8	Dánekersiz qospa gáptiń túrleri
Á9	Kóp baǵınıńqılı qospa gápler

Á10	Puntuaciyanıń teorialıq tiykarları
Á11	Qaraqalpaq tili irkilis belgileriniń quramı
Á12	Gáptiń sońında qoyılatuǵın irkilis belgileri
Á13	Gáp ishinde qoyılatuǵın irkilis belgileri
Á14	Kiris, qaratpa, birgelkili, ayrımlanǵan aǵzalı gáplerdiń irkilis belgileri
Á15	Basqa gápli konstrukciyanıń irkilis belgileri

Ózbetinshe jumıslar (ÓJ)	
Seminar hám ámeliy sabaqlarǵa tayarlıq kóriw hám úy tapsırmaların orınlaw	10saat
Mashqalalı máseleler (kazuıslar) dúziw	10 saat
Berilgen dereklerdi awdarmalaw	10 saat
Páńge baylanıslı assimentlerdi orınlaw	10 saat
Konferenciylarǵa tezis tayarlaw	10 saat
Berilgen tema boyınsha kurs jumısların tayarlaw	10 saat

Tiykargı ádebiyatlar (TÁ)	
1.	Házirgi qaraqalpaq ádebiy tiliniń grammatikası. Nókis, 1992.
2.	Házirgi qaraqalpaq tili. Sintaksis. Nókis, 1996.
3.	Dawletov A. Dawletov M., Qudaybergenov M. Házirgi qaraqalpaq ádebiy tili. Sintaksis. Nókis, «Bilim», 2009.
4.	Dáwletov M. Házirgi qaraqalpaq orfografiyası hám puntuaciyası. Hókis: «Ilim» baspası, 2013.

Qosımsha ádebiyatlar (QÁ)	
1.	Maxmudov N., Nurmanov A. O‘zbek tilining nazariy grammatikası (sintaksis) Toshkent, «O‘qituvchi», 1995.
2.	Dáwletov M., Seydullaeva D. Házirgi qaraqalpaq tilinde qospa gápler. Nókis, “Qaraqalpaqstan”, 2010.
3.	Dáwletov M. Házirgi qaraqalpaq tiliniń punktuatsiyası. Nókis, «Bilim», 1998.
4.	Шалабай Бердібай Қазіргі қазақ тілі. Синтаксис: оқу құралы. Алматы: Қазақ университеті, 2020. – 186 б.

Studenttiń pán boyınsha ózlestiriw kórsetkishin qadaǵalawda tómendegi ólshemler usınıladı:	
a) 5 bahasın alıw ushın studenttiń bilim dárejesi tómendegilerge juwap beriwi kerek:	
➤	Pánniń mazmunın tolıq ashıp bere alsa;
➤	Pándegi temalardı bayanlawda ilimiylik hám logikalıq saqlanıp, ilimiy qátelik hám qátelerge jol qoyılmasa;
➤	Pán boyınsha tema materiallarınıń teorialıq yaqi ámeliy áhmiyeti haqqında anıq kózqarasqa hám maǵlıwmatlarǵa iye bolsa;
➤	Pán átirapında ózbetinshe erkin pikirlew qábiletin kórsete alsa;
➤	Berilgen sorawlarǵa anıq hám tolıq juwap bere alsa;
➤	Konspektke puqta tayarlangan bolsa;
➤	Óz betinshe jumıslardı tolıq hám anıq orınlagan bolsa;
➤	Páńge baylanıslı kórsetpeler hám normativ hújjetlerdi tolıq ózlestirgen bolsa;
➤	Páńge baylanıslı temalar boyınsha ilimiy maqala yaqi tezislerdi járiyalagan bolsa;
➤	Tariyxıy processlerdi talqılay alsa;
b) 4 bahasın alıw ushın studenttiń bilim dárejesi tómendegilerge juwap beriwi kerek:	
➤	Pánniń mazmunın túsingen, pándegi temalardı bayanlawda ilimiy hám logikalıq qáteliklerge

	jol qoymasa;
➤	Pán mazmunınıń ámeliy áhmiyetin tusingen bolsa;
➤	Pán boyınsha berilgen wazıypa hám tapsırmalardı oqıw jobası tiykarında orınlasa;
➤	Pán boyınsha berilgen sorawlarǵa durıs juwap bere alsa;
➤	Pán boyınsha konspektte puqta qalıplestirgen bolsa;
➤	Pán boyınsha óz betinshe jumıslardı tolıq orınlaǵan bolsa;
➤	Pánge baylanıslı kórsetpeler hám normativ hújjetlerdi ózlestirgen bolsa;
V) 3 bahasın alıw ushın studenttiń bilim dárejesi tómendegilerge juwap beriwi kerek:	
➤	Pánniń boyınsha ulıwma túsinikke iye bolsa;
➤	Pándegi temalardı tar formada qamtıp, bayanlawda ayırım qáteliklerge jol qoysa;
➤	Bayanlaw anıq bolmasa;
➤	Pán átirapında sorawlarǵa gúmilji hám qáte juwap alınsa;
➤	Pán boyınsha tekst puqta jarıtılmaǵan bolsa.
G) tómendegi jaǵdaylarda studenttiń bilim dárejesi qanaatlandırarsız 2 bahası menen bahalanıwı múmkin:	
➤	Pánniń boyınsha sabaqlarǵa tayarlıqlar kórimegen bolsa;
➤	Pándegi boyınsha sabaqlarǵa baylanıslı heshqanday túsinikke iye bolmasa;
➤	Pándegi boyınsha tekstlerdi basqalardan kóshirilse;
➤	Pándegi boyınsha tekste qopál qátelikge jol qoyılǵan bolsa;
➤	Pán boyınsha berilgen sorawlarǵa juwap alınbasa;
➤	Pándi bilmese.

Sillabus avtorları:	D.Seydullaeva– Qaraqalpaq tili kafedrasınıń docenti, f.i.k. T.Abdimuratov-- Qaraqalpaq tili kafedrasınıń docenti
E-mail:	turganbay.jiemuratovich@inbox.ru
Mákeme:	NMPI Qaraqalpaq tili kafedrası
Pikir bildiriwshiler:	QMU qaraqalpaq til bilimi kafedrası docenti, filologiya ilimleriniń kandidatı Paxratdinov Q. NMPI Akademiyalıq liceyi qaraqalpaq tili hám ádebiyatı páni oqıtıwshısı Eshmuratova T.

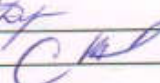
Bul sillabus instituttıń oqıw-metodikalıq Keńesiniń 28-iyun 2025-j 11- sanlı jıynalıstıń protokoli menen tastıyqlanǵan.

Bul sillabus qaraqalpaq tili kafedrasınıń 26-iyun 2025-jil 11- sanlı jıynalıstıń protokoli menen tastıyqlanǵan.

Oqıw-metodikalıq basqarma bashlıǵı: A.Abdiev

Türkiy tiller fakulteti dekanı: B.Davletov

Qaraqalpaq tili kafedrası bashlıǵı: G.Patullaeva

Dúziwshiler: D.Seydullaeva
 T.Abdimuratov